

Část B

Kontrolní závěry z kontrolních akcí

10/17

Pohledávky spravované Vězeňskou službou České republiky

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu (dále jen „NKÚ“) na rok 2010 pod číslem 10/17. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ MVDr. Rudolf Němeček.

Cílem kontroly bylo prověřit systém evidence, vymáhání a odpisů pohledávek za dlužníky z výkonu trestu odnětí svobody a ostatních pohledávek.

Kontrolovaným obdobím byly roky 2004 až 2009, v případě věcných souvislostí i období související. Kontrola byla prováděna v době od srpna 2010 do dubna 2011.

Kontrolovaná osoba: Vězeňská služba České republiky (dále také „VS ČR“).

Námítky proti kontrolnímu protokolu, které podala VS ČR, byly vypořádány vedoucí skupiny kontrolujících rozhodnutím o námítkách. Odvolání proti rozhodnutí o námítkách nebylo podáno.

Kolegium NKÚ na svém XI. zasedání, konaném dne 20. června 2011,

schválilo usnesením č. 8/XI/2011

kontrolní závěr v tomto znění:

I. Úvod

VS ČR byla zřízena k 1. lednu 1993 zákonem č. 555/1992 Sb.¹ VS ČR je organizační složkou státu a účetní jednotkou. Příjmy a výdaje jsou obsaženy v rozpočtu kapitoly 336 – *Ministerstvo spravedlnosti*. Organizačními jednotkami jsou generální ředitelství, Institut vzdělávání, dva ústavy pro výkon zabezpečovací detence a 36 věznic, z toho 10 vazebních. Podle § 8 zákona č. 169/1999 Sb.² se věznice člení podle způsobu střežení a zajištění bezpečnosti do čtyř základních typů: s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou. V jedné věznici mohou být zřízena oddělení různých typů, pokud tím není ohrožen účel výkonu trestu.

Kontrola postupu VS ČR při evidenci a účtování pohledávek, vzniku pohledávek, jejich vymáhání a odepisování, jakož i postupu při zaměstnávání odsouzených byla provedena na generálním ředitelství a v 23 věznicích.

Pozn.: Všechny právní předpisy uváděné v tomto kontrolním závěru jsou aplikovány ve znění účinném pro kontrolované období.

1 Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky.

2 Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.





II. Skutečnosti zjištěné při kontrole

1. Struktura a stavy pohledávek

VS ČR vznikají z hlavní činnosti tři kategorie pohledávek, a to za vězněnými osobami, za vězněnými osobami po propuštění a ostatní pohledávky.

Tabulka č. 1 – Stavy pohledávek k 31. prosinci v členění podle kategorií

Pohledávky	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Počet dlužníků	Stav*	Počet dlužníků	Stav*	Počet dlužníků	Stav*	Počet dlužníků	Stav*	Počet dlužníků	Stav*	Počet dlužníků	Stav*
– za vězněnými osobami	12 640	199	10 263	134	7 653	98	8 072	81	11 456	72	11 972	69
– za vězněnými osobami po propuštění	55 343	693	51 926	719	57 411	726	32 852	428	32 232	428	31 024	426
– celkem za vězněnými osobami	67 983	892	62 189	853	65 064	824	40 924	509	43 688	500	42 996	495
– ostatní**	5 063	347	4 693	353	5 520	380	6 371	418	7 113	437	6 927	463
Celkem	73 046	1 239	66 882	1 206	70 584	1 204	47 295	927	50 801	937	49 923	958

Zdroj: zprávy o vývoji a stavu pohledávek VS ČR k 31. prosinci 2004–2009.

* V mil. Kč.

** Do stavu ostatních pohledávek nejsou zahrnuty stálé provozní zálohy a zálohy na odběr energií, dobropisy a dále pohledávky, které vznikly v rámci hospodářské činnosti organizačních jednotek VS ČR. Od r. 2008 jsou do stavu ostatních pohledávek zahrnuty i pohledávky z hospodářské činnosti.

Pohledávky jsou evidovány a spravovány organizační jednotkou, z jejíž činnosti vznikly.

V průběhu výkonu vazby a trestu vznikají pohledávky z titulu povinnosti hradit:

- náklady výkonu vazby³,
- náklady výkonu trestu odnětí svobody (dále také „NVT“)⁴,
- zvýšené náklady střežení, náklady na dopravu a na předvedení do zdravotnického zařízení⁵,
- náklady zdravotní péče nad rámec péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění nebo ze státního rozpočtu nad rámec mezinárodních dohod⁶,
- škody způsobené během výkonu trestu nebo vazby.

Do kategorie ostatních pohledávek patří pohledávky VS ČR za právníky a fyzickými osobami: ze smluv o dílo, nájemních smluv, smluv o poskytnutí půjčky z FKSP, smluv o zaměstnávání odsouzených apod.

³ § 152 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁴ § 35 zákona č. 169/1999 Sb.

⁵ § 36 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb. a § 18 odst. 6 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

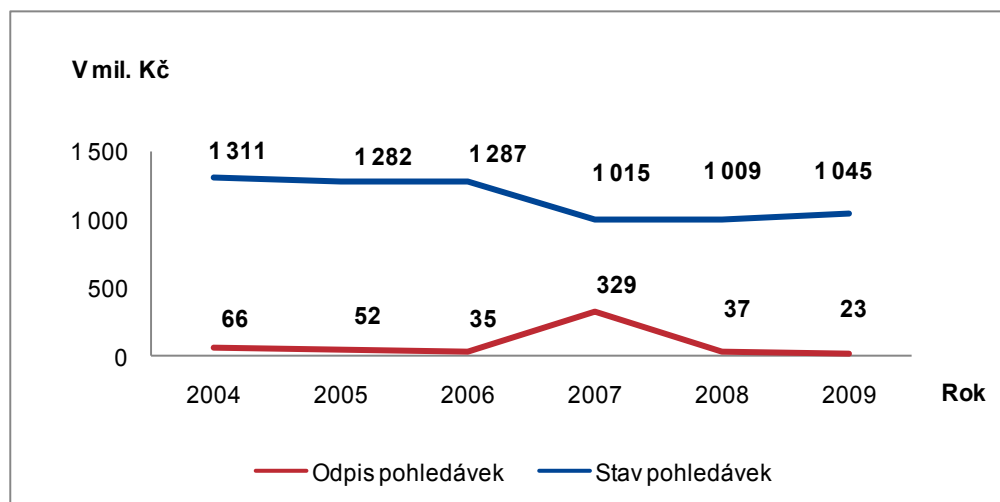
⁶ § 28 odst. 2 písm. j), resp. k) zákona č. 169/1999 Sb.

Tabulka č. 2 – Stavy pohledávek vedených v účetnictví VS ČR k 31. prosinci (v tis. Kč)

Syntetický účet		2004	2005	2006	2007	2008	2009
311	Odběratelé	24 730	22 664	29 761	40 287	25 666	26 375
314	Poskytnuté provozní zálohy	48 306	57 026	63 488	59 392	69 369	87 290
315	Pohledávky za rozpočtové příjmy	1 155 909	1 120 996	1 110 642	824 987	823 430	843 883
316	Ostatní pohledávky	1 591	2 316	1 669	1 264	271	57
341	Daň z příjmů	336			1 878	4 287	1 111
345	Ostatní daně a poplatky		4			7	1
335	Pohledávky za zaměstnanci	62 013	61 097	62 171	62 523	64 103	64 933
378	Jiné pohledávky	19 944	20 006	21 181	24 543	23 425	22 111
391	Opravná položka k pohledávkám	- 2 040	- 2 103	- 2 022	- 15	- 1 225	- 1 259
Pohledávky celkem		1 310 789	1 282 006	1 286 890	1 014 859	1 009 333	1 044 502

Zdroj: rozvahy sestavené k 31. prosinci příslušných účetních období.

V letech 2004 až 2006 docházelo k postupnému snižování stavu pohledávek na syntetickém účtu 315 – *Pohledávky za rozpočtové příjmy*. K poklesu stavu pohledávek došlo především v důsledku novely zákona č. 169/1999 Sb., kterou byl od 1. července 2004 podstatně rozšířen okruh odsouzených osvobozených od povinnosti hradit NVT. K výraznému snížení stavu pohledávek došlo v roce 2007, kdy byly odepsány pohledávky v celkové výši 329 mil. Kč. K odpisu došlo po prověrce provedené na základě pokynu Ministerstva spravedlnosti, jejímž cílem bylo zajistit vykazování pouze vymahatelných pohledávek.

Graf č. 1 – Porovnání vývoje stavu a odpisu pohledávek

Zdroj: informace VS ČR.



2. Evidence pohledávek a účtování o pohledávkách

VS ČR od 1. ledna 2007 používá Vězeňský informační systém (dále také „VIS“), který by měl elektronicky propojit veškeré oblasti činností VS ČR. Ve VIS jsou vedeny veškeré pohledávky VS ČR s výjimkou pohledávek za vězňeny osobami, k jejichž evidenci dosud VS ČR využívá program P98. Mezi P98 a VIS neexistuje kompatibilní propojení, a proto jsou pohledávky za vězňem při jeho propuštění převáděny z programu P98 do VIS ručně.

Součástí VIS je i centrální evidence vězňů, do které mají přístup všechny věznice. Při vymáhání pohledávek věznice v evidenci prověřují, zda dlužník není znovu ve vazbě nebo ve výkonu trestu.

Při kontrole správy pohledávek byl porovnáván soulad mezi údaji o pohledávkách uvedenými v závěrečných vyúčtováních, ve spisech a na kartách vězňů ve VIS a nebyly zjištěny významné nesrovnalosti v evidovaných údajích.

Kontrolou NKÚ bylo zjištěno, že VS ČR v následujících případech nepostupovala v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb.⁷ a s prováděcí vyhláškou č. 505/2002 Sb.⁸, neboť:

- o pohledávkách v celkové výši 3 920 032,69 Kč neúčtovala do období, s nímž časově a věcně souvisely;
- v přílohách účetních závěrek k 31. prosinci účetních období 2004 až 2009 neuváděla údaje o odepsaných pohledávkách v celkové výši 541 468 tis. Kč, i když se jednalo o údaje podstatné pro posouzení majetkoprávní situace účetní jednotky;
- o pohledávkách v celkové výši 17 807 672 Kč přihlášených do konkursu neúčtovala na příslušném účtu účtové třídy 3, ale na účtech účtové třídy 0, které jsou určeny k evidenci dlouhodobého majetku.

3. Náklady výkonu trestu

Odsouzení jsou povinni hradit NVT, pokud nejsou od této povinnosti zákonem osvobozeni. Od 1. července 2004 je osvobozen od povinnosti hradit NVT mj. odsouzený, který nebyl nezaviněně zařazen do práce a neměl v období kalendářního měsíce jiný příjem nebo jinou hotovost.⁹ Výši NVT a způsoby jejich úhrady stanoví vyhláška č. 10/2000 Sb.¹⁰. NVT se stanoví z čisté odměny a z ostatních zdrojů příjmů, nejvýše však ve výši 1 500 Kč za kalendářní měsíc, a to tímto způsobem:

- odsouzenému, který je zařazen do práce a nemá jiný příjem, je sráženo na úhradu NVT měsíčně 40 % z čisté odměny za práci¹¹;
- odsouzenému, který je zařazen do práce a má jiný příjem, je sráženo na úhradu NVT měsíčně 40 % z čisté odměny. Nedosáhne-li srážka z čisté odměny maximální výše 1 500 Kč, jsou NVT stanoveny i z jiných příjmů;
- odsouzenému, který není zařazen do práce, ale je požívatelem důchodu, výsluhového příspěvku nebo příspěvku za službu (dále také „důchod“), má další zdanitelný příjem, nebo má ve věznici uložené peníze, se NVT stanoví měsíčně ve výši 40 % z těchto příjmů.¹²

7 Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

8 Vyhláška č. 505/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu.

9 § 35 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb.

10 Vyhláška č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů.

11 § 3 odst. 1 vyhlášky č. 10/2000 Sb.

12 § 8 odst. 1 a 2 vyhlášky č. 10/2000 Sb.

Odsouzený je podle § 28 odst. 2 písm. i) zákona č. 169/1999 Sb. povinen věznicí neprodleně oznámit, že je poživitelem důchodu nebo má příjem podléhající dani z příjmů. V případech, kdy odsouzený důchod nebo jiný příjem nepřizná, nemá VS ČR možnost jeho vyjádření ověřit. Odsouzený tak může být na základě nepravdivých informací zařazen do kategorie osvobozených od povinnosti hradit NVT.

VS ČR nemá informace ani o důchodech přiznaných odsouzeným, protože podle zákona č. 582/1991 Sb.¹³ nepatří Vězeňská služba ČR mezi subjekty, kterým jsou orgány sociálního zabezpečení oprávněny poskytovat informace o přiznaných důchodech a jejich výši. Dnem 1. ledna 2009 nabyl účinnosti zákon č. 187/2006 Sb.¹⁴, podle kterého jsou orgány nemocenského pojištění oprávněny sdělit na žádost správním úřadům údaje nezbytné k plnění úkolů v jejich působnosti podle zvláštních zákonů, a to včetně údajů o jednotlivých pojištěncích. Na základě tohoto zákona může VS ČR získat informace pouze o odsouzených, kteří jsou účastní nemocenského pojištění, tj. o odsouzených zařazených do práce.

Souvisejícím problémem je skutečnost, že důchody zasílají plátcí důchodů na účet odsouzeného do věznice pouze na jeho žádost. V případě, že si odsouzený nenechá zasílat důchod do věznice, může VS ČR v průběhu výkonu trestu provést výkon rozhodnutí pouze srážkami z pracovní odměny, z peněz uložených ve věznici nebo příkázáním pohledávky. Po propuštění odsouzeného dosáhne mnohdy výše pohledávek částky, která je nevyžaditelná.

Věznice evidovaly v době kontroly celkem 788 odsouzených poživatelů důchodů, z nichž 184 odsouzeným nebyl důchod zasílán do věznice. Za těmito odsouzenými byly ve 20 věznicích evidovány pohledávky v celkové výši 1 650 687 Kč. Pouze šest věznic uvedlo, že podalo v průběhu výkonu trestu návrh na soudní výkon rozhodnutí srážkami z důchodu. Z vyjádření vyplynulo, že věznice nepodávaly návrhy na výkon rozhodnutí v průběhu výkonu trestu v případech, kdy:

- pohledávky byly částečně hrazeny srážkami z peněz zasílaných odsouzenému do věznice;
- v průběhu výkonu krátkého trestu by soud nestihl výkon rozhodnutí provést.

Podle získaných vyjádření 15 věznic stanovovalo NVT zpětně od nástupu odsouzeného do výkonu trestu nebo od přiznání důchodu. Osm věznic stanovovalo NVT od měsíce, ve kterém obdržely potvrzení plátce o výši důchodu nebo ve kterém se o důchodu dozvěděly, případně od měsíce, ve kterém byl důchod do věznice zaslán.

Nařízení generální ředitelky Vězeňské služby České republiky č. 15/2001, kterým byly stanoveny administrativní postupy při nástupu, přemístění a propuštění obviněného z vazby nebo odsouzeného z výkonu trestu, postup v těchto případech neupravovalo.

¹³ Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

¹⁴ Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.



4. Vymáhání pohledávek za vězňenými osobami po propuštění

Tabulka č. 3 – Přijaté náhrady související s výkonem vazby a trestu

(v tis. Kč)

Druh příjmu	Rok					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
RP 23241	84 069	88 781	90 324	95 176	100 770	91 714
RP 23242	33 267	28 957	24 847	24 155	26 304	24 982
RP 23243	16 232	16 283	16 433	14 779	13 975	12 100
Celkem	133 568	134 021	131 604	134 110	141 049	128 796

Zdroj: výkazy příjmů a výdajů VS ČR a zprávy pro Ministerstvo spravedlnosti.

Pozn.: RP – rozpočtová položka.

Na jednotlivých položkách byly vykazovány tyto příjmy:

- na rozpočtové položce 23241 – *Přijaté nekapitálové příspěvky a náhrady – NVT* byly vykazovány příjmy z NVT sražených v rozpočtovém roce z pracovních odměn odsouzených;
- na rozpočtové položce 23242 – *Přijaté nekapitálové příspěvky a náhrady – Pohledávky za vězňeny* byly vykazovány příjmy z uhrazených pohledávek vězňených osob, které nebyly uspokojeny z pracovních odměn odsouzených, ale například z peněz zaslaných do vězňnice;
- na rozpočtové položce 23243 – *Přijaté nekapitálové příspěvky a náhrady – Pohledávky za bývalými vězňeny* byly vykazovány příjmy z uhrazených pohledávek za vězňenými osobami po propuštění.

Podle údajů ze zpráv o vývoji a stavu pohledávek ve VS ČR za jednotlivé roky kontrolovaného období se vymahatelnost pohledávek z výkonu vazby a trestu u vězňených osob pohybovala v průměru kolem 25 % a vymahatelnost pohledávek za vězňenými osobami po propuštění činila průměrně 2,8 %.

V ustanovení § 14 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, je mj. uvedeno: „*Příslušná organizační složka průběžně sleduje, zda dlužníci včas a řádně plní své závazky, a zejména včasným uplatněním a vymáháním práv státu zajišťuje, aby nedošlo k promlčení nebo zániku těchto práv.*“

Postup VS ČR při vymáhání pohledávek posuzoval NKÚ s ohledem na:

- počet dlužníků a výši jednotlivých pohledávek (průměrná výše pohledávek na jednoho dlužníka činila k 31. prosinci 2009 – 13 731 Kč);
- typ dlužníků, kterými jsou osoby propuštěné z výkonu trestu (recidivisté), často bez trvalého bydliště, případně se v trvalém bydlišti nezdržující, bez majetku a jiných příjmů;
- přístup k informacím o pobytu a majetku dlužníků.

VS ČR průběžně sledovala, zda dlužníci včas a řádně plní závazky. Byly však zjištěny případy, kdy postup při vymáhání pohledávek vykazoval nedostatky, kterými byl celý vymáhací proces zbytečně prodlužován, čímž byla snižována možnost, že pohledávka bude alespoň částečně uspokojena:

- ve 41 případech nebyl učiněn do půl roku od splatnosti pohledávek v celkové výši 2 666 654 Kč žádný úkon ke zjištění informací o dlužníkovi a jeho majetku nebo vězňnice v uvedené lhůtě nezaslaly dlužníkovi upomínku;
- u 28 pohledávek v celkové výši 2 146 814 Kč nebyl učiněn v období dvou až sedmi let žádný úkon k jejich vymožení, případně ke zjištění pobytu či majetku dlužníka;

- v jednom případě byl podán návrh na výkon rozhodnutí k uspokojení pohledávky v celkové výši 16 157 Kč až rok poté, co věznice zjistila příjmy dlužníka, které bylo možné výkonem rozhodnutí postihnout;
- v jednom případě dlužník zemřel a stav dědického řízení byl zjišťován až po pěti měsících od získání informace o úmrtí dlužníka – pohledávka tohoto dlužníka byla ve výši 53 480 Kč.

Kontrolou 255 spisů dlužníků s celkovou výší pohledávek 18 312 957 Kč bylo zjištěno, že z této částky bylo ke konci roku 2010 uhrazeno a vymoženo od osob propuštěných z výkonu trestu, případně vazby celkem 449 987,43 Kč, z toho vymoženo soudním výkonem rozhodnutí 141 915 Kč.

VS ČR provedla 1 173 úkonů k zjištění pobytu nebo majetku dlužníka a k vymožení pohledávek. Informace o pobytu a majetku získávaly věznice zejména z centrální evidence vězňů ve VIS, z centrální evidence obyvatel, od Policie ČR, od obecních úřadů s rozšířenou působností, od ČSSZ, z katastru nemovitostí, případně za pomoci soudů. Ve 181 případech byl zahájen soudní výkon rozhodnutí, z toho ve 112 případech prodejem movitých věcí, v jednom případě prodejem nemovitosti, v 63 případech srážkami ze mzdy a v pěti případech příkázáním pohledávky. V 75 případech byl soudní výkon rozhodnutí zastaven, neboť nebyly nalezeny žádné postížitelné věci dlužníka, nebyl zjištěn plátcе mzdy nebo účet dlužníka.

Nejčastěji navrhovaným způsobem výkonu rozhodnutí byl prodej movitých věcí, neboť adresa trvalého pobytu byla většinou jedinou informací, kterou měla VS ČR při podání návrhu na výkon rozhodnutí k dispozici.

VS ČR má výrazně omezený přístup k informacím o majetku dlužníků, a tak informace nezbytné pro volbu efektivního způsobu výkonu rozhodnutí získává především z veřejných zdrojů, případně pomocí soudů.

5. Vymáhání ostatních pohledávek

Kontroly byly podrobeny pohledávky po splatnosti v celkové výši 217 611 740,96 Kč vedené k 31. prosinci 2009 na syntetických účtech 311 – *Odběratelé*, 315 – *Pohledávky za rozpočtové příjmy* a 378 – *Jiné pohledávky*. Z toho částku ve výši 11 943 999,02 Kč představovaly pohledávky z nájemních smluv, pohledávky z nerealizované investiční akce, na kterou VS ČR poskytla zálohy, a pohledávky za zaměstnanci. Největší kontrolovanou pohledávkou byla pohledávka ve výši 202 619 130,90 Kč, kterou VS ČR přihlásila v roce 2000 do konkursního řízení prohlášeného na majetek dlužníka. Konkursní řízení nebylo do konce roku 2010 ukončeno. Část kontrolovaných pohledávek ve výši 3 048 611,04 Kč vznikla v souvislosti se zaměstnáváním odsouzených.

Kontrolou NKÚ bylo zjištěno, že v následujících případech VS ČR nepostupovala v souladu s ustanovením § 14 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb., neboť:

- nepřihlásila do konkursního řízení smluvní pokuty ve výši 450 000 Kč a 160 000 Kč;
- neuplatnila právo státu na úhradu pohledávek z nájemních smluv a poplatky z prodlení v celkové výši 125 011,80 Kč;
- nevymáhala pohledávku na nájemném v celkové výši 24 519 Kč a poplatek z prodlení, přestože jí bylo obojí přiznáno soudním rozhodnutím již v roce 2005.

6. Upuštění od vymáhání a odpis pohledávek

Obecná úprava upuštění od vymáhání pohledávek státu je uvedena v ustanovení § 35 odst. 1 a 2 zákona č. 219/2000 Sb. Zvláštní důvody pro upuštění od vymáhání pohledávek, které vznikly při výkonu vazby a trestu, jsou uvedeny v ustanovení § 35 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb.



K provedení prověrky pohledávek v roce 2007 stanovil generální ředitel VS ČR jednotlivým organizačním jednotkám postup a kritéria, podle kterých byly ve VIS vybrány a následně odepsány pohledávky v celkové výši 329 380 tis. Kč.

Kontrolou 257 spisů dlužníků, jejichž pohledávky v celkové výši 13 991 458 Kč byly v roce 2007 na základě prověrky pohledávek odepsány pro nedobytnost, bylo zjištěno, že pohledávky ve výši 5 520 249 Kč byly odepsány, přestože nebyly splněny podmínky pro upuštění od vymáhání podle § 35 odst. 2 zákona č. 219/2000 Sb.; například:

- V jednom případě nebyla do dědického řízení přihlášena pohledávka ve výši 15 520 Kč za zemřelým dlužníkem, který zanechal majetek. Pohledávku, kterou VS ČR v roce 2007 odepsala, uhradili dědicové v průběhu kontroly NKÚ.
- V 22 případech byly odepsány pohledávky v celkové výši 1 248 648 Kč, přestože v době odpisu probíhal soudní výkon rozhodnutí.
- V 51 případech byly odepsány pohledávky v celkové výši 3 636 613 Kč, přestože před odpisem pohledávky nebyly učiněny veškeré možné kroky k jejímu vymožení.
- V pěti případech byly odepsány pohledávky v celkové výši 340 580 Kč, přestože je dlužníci nepravidelně spláceli.
- V osmi případech byly odepsány jako prekludované pohledávky v celkové výši 278 888 Kč, přestože dlužníci uznali dluh co do důvodu i výše.

7. Zaměstnávání odsouzených

Odsouzený, který byl zařazen do práce, je povinen pracovat, pokud je k práci zdravotně způsobilý. Povinnost pracovat se nevztahuje na obviněné ve vazbě.

Jedním z cílů koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015 bylo zvýšit zaměstnanost práceschopných odsouzených na 60 %. V roce 2008 dosáhla zaměstnanost 60,1 %, v roce 2009 došlo v důsledku zvýšení počtu práceschopných odsouzených k poklesu zaměstnanosti vězňů na 58 %. Informace o počtu práceschopných odsouzených, procentuální vyjádření zaměstnanosti a výši průměrné měsíční odměny za práci v letech 2006 až 2009 uvádí tabulka č. 4.

Tabulka č. 4 – Zaměstnanost osob ve výkonu vazby a trestu¹⁵

Rok	Průměrné stavy vězňených osob	Počet osob způsobilých k výkonu práce	- z toho zařazených do práce	%	Průměrná měsíční odměna (v Kč)
2006	19 124	13 359	6 261	46,9	4 076
2007	19 103	13 066	7 737	59,2	3 935
2008	20 148	13 701	8 233	60,1	3 902
2009	21 751	14 701	8 525	58,0	3 615

Zdroj: výroční zprávy VS ČR a informace VS ČR na webových stránkách.

Podle zákona č. 169/1999 Sb. vytvářejí vězňice podmínky pro zaměstnávání odsouzených buď v rámci svého provozu (ve vnitřní režii a vlastní výrobě), nebo v rámci hospodářské činnosti věznic a dále u podnikatelských subjektů, které poskytují věznicím za práci odsouzených dohodnuté plnění.

¹⁵ V roce 2008 bylo v rámci VS ČR zaměstnáno celkem 26 obviněných a v roce 2009 pracovalo 11 obviněných.

Hospodářská činnost se vykonává v provozovnách hospodářské činnosti zřízených ve věznicích. Tyto provozovny zřizuje na návrh ředitele věznice generální ředitel VS ČR. Součástí návrhu je ekonomický záměr uvažované hospodářské činnosti, který musí obsahovat zejména vyčíslení očekávaných nákladů a výnosů hospodářské činnosti a předpokládané možnosti odbytu předmětu činnosti. Provozovnam nejsou poskytovány peněžní prostředky ze státního rozpočtu s výjimkou návratných finančních výpomocí.

Z kontrolovaných 23 věznic byly provozovny hospodářské činnosti zřízeny ve 12 věznicích. U podnikatelských subjektů zaměstnávalo odsouzené na základě smluv o zaměstnávání odsouzených 18 kontrolovaných věznic.

Podle nařízení generální ředitelky VS ČR č. 48/2000 jsou věznice při uzavírání smluv o zařazení odsouzených do práce s podnikatelskými subjekty povinny zajistit, aby sjednané úhrady od podnikatelských subjektů pokrývaly minimálně náklady věznice spojené se zaměstnáváním odsouzených (hrubé odměny za práci, sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem, případně další náklady na dopravu odsouzených do zaměstnání, ochranné pomůcky apod.).

Kromě nákladů spojených se zaměstnáváním odsouzených mohou podle tohoto nařízení věznice ve smlouvách sjednat i finanční přírážku (plusové saldo mezi fakturací a náklady). Výše finanční přírážky se pohybovala nejčastěji v rozmezí od 1 % do 40 % (v jednom případě činila 91 %) z fakturovaných hrubých odměn odsouzených a pojistného hrazeného zaměstnavatelem. V některých smlouvách nebyla finanční přírážka sjednána.

Fakturované hrubé odměny a pojištění měly být hrazeny podnikatelskými subjekty na účet cizích prostředků věznice s předčíslem 6015 a finanční přírážky na účet státního rozpočtu s předčíslem 19. V době kontroly evidovalo 11 věznic neuhrazené pohledávky ze smluv o zaměstnávání odsouzených v celkové výši 1 800 684 Kč. Kontrolou NKÚ bylo zjištěno, že šest věznic nepřevedlo ze svého rozpočtu na účet s předčíslem 6015 neuhrazené hrubé mzdy a pojistné v celkové výši 635 966 Kč. Naopak tyto věznice uhradily ze zmíněného účtu odvody pojistného a daně z příjmů.

Kontrolou NKÚ byly dále zjištěny případy, kdy věznice nepostupovaly dle ujednání (nevyužily jej) o odstoupení od smlouvy o zařazení odsouzených do práce a zaměstnávaly odsouzené u podnikatelských subjektů, které neplnily své závazky a neuhradily fakturované odměny odsouzených a finanční přírážky; například:

- Věznice odstoupila od smlouvy až v listopadu 2009, přestože podnikatelský subjekt již od března 2009 nehradil faktury. Neuhrazené hrubé odměny včetně zákonného pojištění a neuhrazené finanční přírážky za měsíce březen až červen 2009 a září až listopad 2009 dosáhly částky 95 113 Kč.
- Věznice v rozporu se smlouvou posílala odsouzené do práce v měsících leden až březen 2007, přestože firma od prosince 2006 nehradila faktury za práci odsouzených. Neuhrazené hrubé odměny včetně zákonného pojištění a neuhrazené finanční přírážky dosáhly částky 476 140 Kč.
- Věznice ve dvou případech neodstoupila od smluv poté, co podnikatelské subjekty neuhradily v termínu faktury. Pohledávky dosáhly celkové částky 216 072 Kč.

Nařízení generální ředitelky VS ČR č. 48/2000 neupravovalo postup věznic v případech, kdy podnikatelský subjekt nehradil fakturované pracovní odměny odsouzených a sociální a zdravotní pojištění a sjednanou finanční přírážku. Teprve v roce 2010 vydalo generální ředitelství VS ČR v souvislosti s platební nezádností subjektů zaměstnávajících odsouzené pokyn, jímž věznicím uložilo v případech, kdy cizí subjekt včas neuhradí fakturovanou částku:

- vyplácet odměny odsouzených a pojistné z prostředků státního rozpočtu z rozpočtové položky 5909 – *Ostatní neinvestiční výdaje jinde nezařazené*;
- okamžitě zastavit zaměstnávání odsouzených u tohoto subjektu.



Na základě tohoto pokynu převedly věznice v roce 2010 z prostředků státního rozpočtu na účet s předčísím 6015 pracovní odměny a pojistné ve výši 820 748 Kč.

8. Náklady na výkon vazby a trestu

VS ČR sleduje denní výdaje na vězněnou osobu dle potřeby, například v souvislosti se zpracováním výročních zpráv. Průměrné náklady jsou stanoveny na základě vykázaného čerpání stanovených závazných ukazatelů v rozpočtu VS ČR a průměrného počtu vězněných osob v příslušném rozpočtovém roce. Do výdajů jsou započítávány platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci, pojistné placené zaměstnavatelem, FKSP, ostatní věcné výdaje – běžné a kapitálové. VS ČR má k dispozici údaje o průměrných denních nákladech na vězněnou osobu za roky 2007 až 2009 (viz tabulka č. 5).

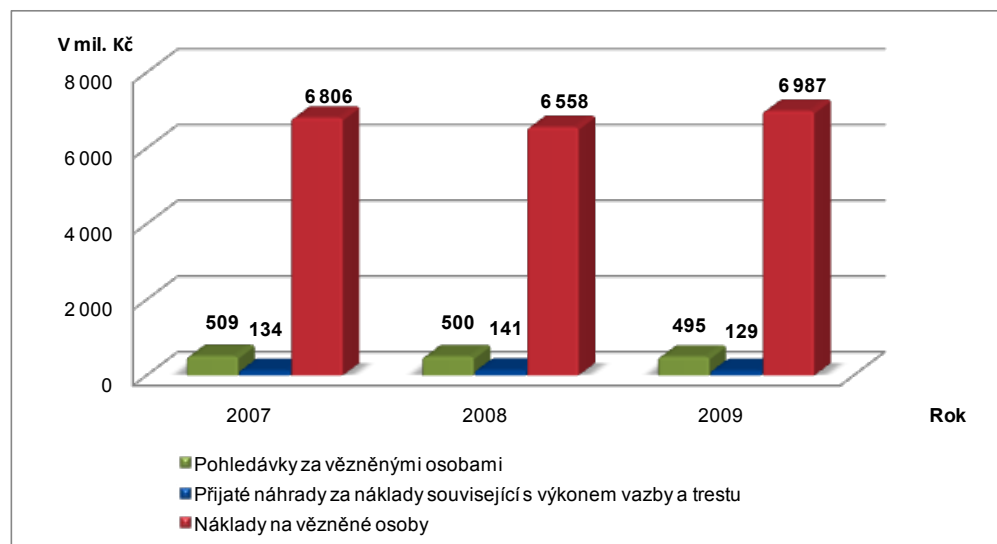
Tabulka č. 5 – Průměrné denní náklady na vězněnou osobu

Název	2007	2008	2009	k 31. 8. 2010
Celkem výdaje za rok (v tis. Kč)	6 805 871	6 558 196	6 987 260	3 901 910
Prům. počet vězněných osob	19 093	20 083	21 716	21 864
Náklady na 1 vězně/den (v Kč)	977	895	882	734

Zdroj: informace VS ČR.

Jednotlivé věznice tento údaj nesledují, neboť vykazané údaje by neměly vypovídací hodnotu. Jednotlivé organizační jednotky se odlišují profilací, počtem zaměstnanců, denním počtem vězňů a objemem přidělených finančních prostředků.

Graf č. 2 – Vývoj pohledávek, příjmů a nákladů – vězněné osoby



III. Shrnutí a vyhodnocení

Vězeňská služba České republiky k 31. prosinci 2009 vykázala v účetnictví pohledávky ve výši 1 045 mil. Kč. Oproti stavu k 31. prosinci 2004 se stav pohledávek snížil o 266 mil. Kč, tj. o 20 %. Ke snížení došlo v roce 2004 v důsledku rozšíření okruhu osob osvobozených od povinnosti hradit náklady výkonu trestu a v roce 2007 také v důsledku odpisu pohledávek ve výši 329 mil. Kč.

Z celkového stavu pohledávek k 31. prosinci 2009 činily pohledávky za vězněnými osobami a vězněnými osobami po propuštění 52 % a ostatní pohledávky 48 % (včetně pohledávek z hospodářské činnosti a bez poskytnutých záloh).

Kontrolou NKÚ byl prověřen postup při správě pohledávek a bylo zjištěno:

a) u pohledávek z výkonu vazby a trestu:

- při vymáhání pohledávek v celkové výši 4 883 105 Kč byly v postupu VS ČR shledány nedostatky (například prodlevy mezi úkony), kterými byl celý vymáhací proces zbytečně prodlužován, v důsledku čehož docházelo ke snižování možnosti vymožení pohledávek;
- u pohledávek ve výši 18 mil. Kč učinila VS ČR 1 173 úkonů k zjištění pobytu a majetku dlužníků a k vymožení pohledávek – z těchto pohledávek bylo uhrazeno cca 450 tis. Kč;
- z pohledávek ve výši 14 mil. Kč, které byly v roce 2007 odepsány pro nedobytnost, nebyly u pohledávek ve výši 5,5 mil. Kč splněny podmínky pro upuštění od vymáhání a odpis;

b) u ostatních pohledávek v celkové výši 759 530 Kč nepostupovala VS ČR v souladu s § 14 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb.

Průměrné denní náklady na vězněnou osobu v roce 2009 činily 882 Kč, tj. 27 342 Kč za 31 dnů. Podle platných předpisů hradili odsouzení náklady výkonu trestu do výše 1 500 Kč za měsíc, obvinění hradili náklady výkonu vazby ve výši 45 Kč za den, tj. nejvýše 1 395 Kč měsíčně.

Právním předpisem stanovené maximální částky, které jsou vězněné osoby povinny hradit coby náklady výkonu vazby a trestu, odpovídaly například v roce 2009 pouze cca 5,5 % skutečně vynaložených nákladů na věznění osob.

Skutečně přijaté úhrady nákladů výkonu vazby a trestu v roce 2009 činily pouze 129 mil. Kč, tj. cca 1,8 % skutečně vynaložených nákladů. Výše příjmů byla ovlivněna mj. tím, že:

- zákonem stanovený okruh odsouzených je osvobozen od povinnosti hradit náklady výkonu trestu (například náklady na výkon trestu odsouzených, kteří nejsou zařazení do práce a nemají jiný příjem, jsou v plné výši hrazeny z prostředků státního rozpočtu);
- náklady výkonu trestu nebyly všem odsouzeným stanoveny v maximální výši;
- v kontrolovaném období bylo vymoženo v průměru pouze 25 % pohledávek za vězněnými osobami a 2,8 % pohledávek za vězněnými osobami po propuštění.

VS ČR je povinna stanovit odsouzeným k úhradě náklady výkonu trestu ve výši podle právního předpisu a spravovat pohledávky v souladu se zákonem o majetku státu. Právní předpisy však VS ČR neumožňují získávat informace, které jsou pro plnění, případně pro efektivní a hospodárné plnění těchto povinností nezbytné.

VS ČR má výrazně omezen přístup k informacím o důchodech vyplácených odsouzeným i k informacím o majetku dlužníků. Bez těchto informací ale nemůže stanovit náklady výkonu trestu odsouzeným ve výši, kterou umožňuje vyhláška č. 10/2002 Sb., ani zvolit nejefektivnější způsob vymáhání pohledávek.

Informace o přiznaných důchodech získává VS ČR pouze od odsouzených a ostatní informace získává především z veřejných zdrojů, případně pomocí soudů, neboť není v postavení jako například správce daně, kterému jsou osoby uvedené v daňovém řádu povinny poskytovat informace.